

موش کلاهو

CITELLUS FULVUS LICHTENSTEIN.

نمونه موشی که در خرداد ماه ۲۸ توسط آقای مجید امیدوار از زنجان و در تیرماه همان سال توسط آقای احمد بشیرالهی از سر ولایت نیشابور (خراسان) بازمایشگاه ارسال شده بود عبارت از *Citellus fulvus Lichtenstein* بود که در سر ولایت نیشابور مشهور به موش کلاهو میباشد.

مشخصات:

موش کلاهو جویده ای نسبتاً درشت بوده و طول بدن ۳۳۰ میلیمتر و دم مستور از موبوده و طول آن با موهای انتهایی ۸۵ میلیمتر است. طول جمجمه سر ۶۰ میلیمتر و

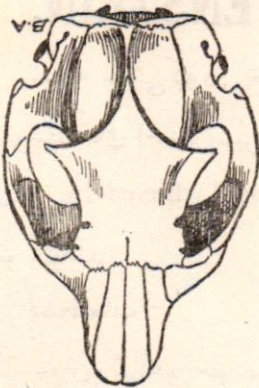

Fig. 15- *Citellus fulvus* Licten. (Original)

ش ۱۵ - موش کلاهو

استخوان Rostrum در قاعده عریض و لبه کاسه چشم دارای زائده بزرگی است که بطرف خارج و بسمت پائین متوجه شده است (ش ۱۵).

دارای ۲۲ دندان طبق فرمول: $M. \frac{3}{3}$ و $Pm. \frac{2}{1}$ و $I. \frac{1}{1}$ میباشد.

دندانهای اول کرسی قدامی ۲۵ الی ۲ برابر بزرگتر از دندانهای دوم میباشد.

طول پای عقبی (بدون ناخن) ۳۳ میلیمتر و طول ناخنها ۵-۵ میلیمتر و انگشتان پای عقب دارای دسته مو نمیباشد و ۵-۷ جفت پستان دارند.

رنگ بدن خاکی مایل بزررد و بدون لکه های روشن میباشد انتهای موهای پشت بدن تیره رنگ است. طرفین سر برنگ زرد و دم در بالا و پائین یک رنگ میباشد (ش ۱۶).

ش ۱۶ - جیمه موش کلاهو

Fig. 16 - Citellus fulvus

مناطق انتشار:

در ایران این موش در زنجان - سرولایت (نیشابور) و همدان - اطراف مشهد مشاهده گردیده است و در ممالک خارجه این موش در افغانستان - آسیای مرکزی - اتحاد جماهیر شوروی - تاجکستان - ازبکستان و جنوب شرقی رود ولگا انتشار دارد.

بیولوژی :

موش کلاهو در صحاری که دارای زمینهای رسی و شنی میباشد زندگی هینماید و اغلب نقاط مخالی از سکنه را ترجیح میدهد ولی گاهی در اطراف اراضی شخم خورده دیده شده و بمزارع صدمه میزنند.

در سرولایت نیشابور در اراضی بایر در هر هکتاری تا ۶۰۰ لانه مسکون دیده شده است و در زمینهای شخم خورده تعداد لانه کمتر میباشد.

اکثر مدت سال را (۷ - ۸ ماه) در خواب میباشد. موش کلاهو معمولاً در اواسط اسفند از خواب زمستانی بیدار میشود احتمال قوی میدهد در نقاط شمالی قدری دیرتر بیدار شود. ابتدا افراد نروپیریکه خوب تغذیه کرده اند قدری دیرتر مادها بیدار میشوند. موش کلاهو زود بخواب میرود. افراد بکه خوب تغذیه کرده اند در اواخر اردیبهشت ولی افراد نابالغ وضعیف و موش

هائیکه در دسترس خود علفهای سبز و آبدار زیادی دارند دیرتر بخواب میروند .
 بطوریکه ویناگراف مینویسد مشارالیه در منطقه زیوون (۸ کیلومتری پنچیکید تاجکستان)
 در ماه خرداد موش کلاهورا دیده است بطورکای اکثر موشها در صحرای جنوبی از واسط خرداد
 ماه و در نقاط شمالی قدری دیرتر بخواب میروند. موش کلاهو بطور دسته جمعی در داخل لانه رندگی
 میکند. حیوانی است که روزها فعالیت دارد. صبحها با طلوع آفتاب ظاهر شده و تا ساعت ۱۱ تغذیه
 نموده و بعد بواسطه گرما و حرارت هوا در لانه خود پنهان میشود و دوباره بعد از ظهرها پس از آنکه
 هوا خنک تر شد از لانه بیرون آمده و تا غروب آفتاب تغذیه مینماید. موش کلاهو بلافاصله بعد از
 بیدار شدن (اسفند ماه) جفتگیری مینماید و تقریباً یکماه بعد از بیدار شدن بچها متولد میشوند
 در سال يك نسل دارد و از ۴ تا ۱۱ بچه میزاید بطوریکه آقای بشیر الهی اطلاع میدهد در سال جاری
 در خراسان يك ماده آبستن ۱۱ بچه زائیده است و معمولاً ۶ - ۸ بچه میزاید.

اهمیت اقتصادی:

موش کلاهو از نباتات وحشی مختلف تغذیه مینماید و در نقاطیکه دیمکاری مرسوم میباشد
 بغلات مخصوصاً به (گندم) صدمه میرساند و حداقل هر موشی در عرض سال در حدود ۴ کیلو-
 گرم دانه میخورد.

طرق مبارزه :

برای دفع موش کلاهو بطریق زیر باید عمل نمود :

۱ - طعمه مسموم - در اول بهار گندم را مدت ۲۴ ساعت در محلول آرسنیت دوسود (يك
 قسمت آرسنیت دوسود و ۱۵ قسمت آب) خیس مینمایند و سپس قدری خشك کرده و دانهها را کپه کپه
 (هر کپه ای ۴ گرم) در اطراف لانه موش قرار میدهند برای آنکه دانههای مسموم از دانههای سالم
 تشخیص داده شود آنها را با محلول متیل دوزنك (در ۲۵ سانتیمتر مکعب آب ۲ گرم متیل دوزنك)
 رنگ مینمایند.

۲ - کلروپیکرین (C Cl₃ NO₂) - لانه موش را بوسیله این مایع تدخین مینمایند .
 برای تدخین لانهها ابتداء روی چوب یانی نازك گلولههایی از پنبه میچینند بطوریکه هر گلوله در
 حدود ۱٫۵ گرم از مایع را بخود جذب نماید.

سپس آنها را در داخل شیشه ای که محتوی کلروپیکرین میباشد مینمایند بطوریکه پنبه داخل

مایع شده و سرچوب یانی بیرون بماند و عمله درموقع برخورد بلانه یکی از این گلوله ها را از شیشه برداشته و قسمتی را که دارای گلوله پنبه‌ای است عمیقاً داخل لانه کرده و فوراً سوراخ خروجی را با علف مسدود کرده و روی علف را با ۳-۴ پیل خاک پوشانیده و لگد کوب میکنند تا گاز از لانه بخارج متصاعد نگردد.

میزان مصرف سم برای يك لانه در حدود ۵۰ گرم میباشد.

کلروپیکرین روی موش کلاهو بی اندازه مؤثر میباشد و چنانچه میزان مصرف آن را به ۲۵۰ الی ۳۰۰ گرم برای يك لانه موش ترقه دهیم دیگر احتیاج به بیستن و لگد کوب کردن لانه نخواهیم داشت.

۳ - سولفور دو کربن - ممکن است لانه موش کلاهو را با سولفور دو کربن نیز تدخین نمود. طرز عمل عیناً مثل کلروپیکرین خواهد بود منتها میزان مصرف مایع در حدود ۳-۴ برابر زیادتر میباشد یعنی برای هر لانه در حدود ۴ - ۷ گرم سم مایع مصرف میشود.